

Český národní komitét ICOMOS znovu k návrhu rekodifikace stavebního práva

(vystoupení prof. Václava Girsy na semináři Památková péče a stavební právo dne 18. března 2019 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR)

Vážené paní a páni poslanci, vážené dámy a pánové, vzácní hosté,

v úvodu bych při příležitosti veřejné diskuse na půdě Parlamentu České republiky rád krátce představil naše poslání:

Český národní komitét ICOMOS je součástí velké mezinárodní nevládní organizace - Mezinárodní rady památek a sídel, která sdružuje více než deset tisíc odborníků z oblasti historického urbanismu, ochrany města a krajiny, architektury a památkové péče. Od roku 1972 plní ICOMOS úlohu hlavního odborného poradce UNESCO v otázkách kulturního dědictví. Součástí činnosti ICOMOS v České republice je konzultační role při přípravě zápisů kulturních statků na Seznam světového dědictví UNESCO a spolupráce s MK a NPÚ v oblasti péče o památky, zejména o památky zařazené do Seznamu světového dědictví. ČNK ICOMOS také poskytuje Výboru pro světové dědictví v Paříži expertní posouzení těch kauz z národního prostředí, které jsou předmětem mezinárodního jednání, a to jak v případech obav o osud památek, tak pro potvrzení názoru pozitivního. Významná je také role vzdělávací a popularizační.

Z výše řečeného vyplývá, že ICOMOS, jako odborná organizace již více než 50 let ve vzájemné mezinárodní spolupráci prosazuje důstojné zacházení s kulturním dědictvím, jeho cílem je udržet krok s moderními evropskými standardy památkové péče a usilovat o důstojné zapojení kulturního dědictví do života moderního člověka.

V souladu s tradicí a současnými trendy západní civilizace jsme přesvědčeni, že zachování **charakteristických kulturních a přírodních hodnot země** v různorodosti s vazbou na kulturní kořeny místa i kontextuální soudobá tvorba jsou zárukou uchování rovnováhy mezi člověkem a jeho prostředím. **Význam památkového fondu je nezastupitelný pro uchování kulturní identity každé lokality, regionu, země.** U nás je hledání vlastních kořenů složitější, neboť je naše prostředí jako pozůstatek minulého režimu stále silně zdevastované. V našem povědomí stále setrvávají další stopy obecné propagandy minulého režimu: neúcta k vlastním dějinám, absurdní fikce, že máme památek příliš i defétismus (názor, že bychom neměli vše uchovávat, ale jen ty nejhodnotnější stavby).

Z pozice svého poslání ČNK ICOMOS v nedávné době oslovil otevřeným dopisem pana premiéra s upozorněním na vážné ohrožení kulturního dědictví a s požadavkem na stažení a odborné přepracování připravovaného záměru rekodifikace stavebního práva. Důvodné obavy vyplývají z centralistického pojetí navrhované rekodifikace stavebního práva, která v sobě totiž nese rysy přístupu z období totality ignorováním nutnosti chránit kulturní

dědictví naší země. **Návrh rekodifikace je pokus lobbistické skupiny pod hlavičkou Ministerstva pro místní rozvoj usnadnit pozice developerů na úkor veřejného zájmu, který ohrožuje bezprecedentním způsobem kulturní bohatství země. A dle připomínek Nejvyššího správního soudu hrozí naprostým rozvratem ochrany veřejných zájmů v této oblasti a paralyzováním výkonu státní správy.**

Jsme si vědomi, že je zapotřebí hledat cesty, jak snížit administrativní zátěž účastníků řízení ve stavebnictví. Určitě je zapotřebí zvýšit transparentnost kompetencí, hledat cesty racionalizace výkonu státní správy ve prospěch občana, ale i posílit právní jistotu vlastníků nemovitostí. Ale tyto cíle by neměly být v rozporu s veřejným zájmem společnosti jako celku. Přílišná liberalizace, tedy takové prostředí, kdy se otevřou stavidla pro nekorigovanou stavební činnost, navíc i se zásahy do hodnotného tradičního prostředí, rozhodně nemůže být metou vyspělé společnosti. **Cílem musí být, jak jsem již naznačil, zachování a vytváření kvalitního prostředí s důstojným začleněním a využíváním památek, s kvalitní harmonickou novou zástavbou – vše provázeno respektem k přírodnímu rámci. Ano, nechť je proces efektivnější, ale rozhodně ne s akcentem na jedinou prioritu, již je deklarovaná rychlost schvalovacího procesu a stavění.**

Návrh rekodifikace nevykazuje parametry takových zákonných opatření, která na jedné straně přinesou efektivitu povolovacího procesu ve výstavbě a na druhé straně vyváženě poskytnou zárukou zkvalitnění výstavby. **Naopak návrh zcela ignoruje nutnost zodpovědným způsobem řešit problematiku ochrany kulturního dědictví. Integrovat výkon památkové péče (ale i péče o krajinu a přírodu, včetně procesů EIA) do agendy stavebních úřadů je zcela nepřijatelné. Stavební úřady nejsou a ani nemohou být vybaveny příslušnou specifickou odborností tak, aby jejich rozhodnutí byla odborně vyvážená, kvalitní. Platí pravidlo, kde není odbornost, nemůže být ani zodpovědnost. Předávat zodpovědnost za věc celospolečenského zájmu na subjekt, který není, a ze své podstaty nikdy nemůže být vybaven odborností, je zcela absurdní a nezodpovědné.** Argument, že dosavadní úředníci památkové péče budou moci svou odbornost uplatnit po převedení do těchto stavebních úřadů je lichý. V popsaném záměru zákona je navíc zcela licoměrný, protože materiál jasně uvádí, že o snaze k uplatnění integrovaných veřejných zájmů nebude uvnitř úřadu povinností ani zanechat písemný záznam(!). **Centralizace není zárukou urychlení rozhodovacích procesů, což je obecně známo. Navíc péče o památky vyžaduje specifický režim a zodpovědné rozhodování o památkách nelze dělat na dálku, bez kontaktu s památkou. Následky podobného experimentu na kulturním dědictví přitom mohou být nedozírné. Ztráta autenticity objektů, zničení harmonického měřítka chráněných měst a vesnic, poškození panoramat, pohledových vztahů, to vše jsou ztráty nenapravitelné, jak je známe z neblahých let minulého režimu, kdy na cenná území tedy nebyl brán ohled.**

Je pravdou, že i současný systém státní památkové péče vyžaduje systémové změny. Ale ty musejí vycházet ze solidní analýzy a opět – kromě zlepšení efektivity procesu nesmí dojít k zhoršení péče, k ohrožení kulturních hodnot. **Navíc změny systému péče ale přeci není možno připravovat v jiném resortu, tedy v podstatě potají, ukvapeně a za zády odborníků tohoto oboru, a bez spolupráce s těmi, koho se to týká – jako to je v případě aktuálního návrhu rekonstrukce.** Jak je vůbec možné, že ministr kultury má v zadání přípravu památkového zákona, řadu let vyladuje záměr nové normy, a přitom ze stejné vlády náhle vyjde do připomínkového řízení materiál, který památkovou péči zcela rozpouští ve struktuře jiné? Jak je možné, že Ministerstvo kultury (ale ani jiná ministerstva) nejsou připuštěna do poradních orgánů MMR, kde se připravují návrhy, které zásadním způsobem zasahují do jejich kompetencí? A místo nich tam sedí pražští developři?

Neuvěřitelné.

O tom, že věcný návrh rekonstrukce směřuje k právní normě, která nechrání a ani nemůže komplexně a na potřebné vysoké úrovni garantovat veřejný zájem, svědčí i zcela populistický návrh fikce souhlasu v případě, kdy úřad nestihne všechny podklady včas vyhodnotit. Představa, že namísto odborného rozhodnutí s podmínkami nebo i bez nich, který připraví kvalifikovaný úředník, „vygeneruje“ souhlas se stavbou nějaký automat, je právní absurditou a bohužel i přímo nestoudnou vybídka k nepostizitelnému korupčnímu jednání. Pragmatismus, jehož jedinou prioritou je rychlé povolování staveb investorovi, jenž ani nemusí mít souhlas vlastníka pozemku, kde chce stavět, dává prostor pro nedozírné společenské škody a oslabení důvěry občana ve stát a k tomu také nemůžeme být lhostejní.

To, že návrh nepostihuje výše zmiňovaný široký veřejný zájem, dokládá i fakt, že byl zpracován úzkou zájmovou skupinou, které zjevně komplexně pojatý veřejný zájem mnoho neříká. O širokém nesouhlasu s návrhem tzv. „rekonstrukce“ svědčí připomínky nejen naše, tedy ČNK ICOMOS, ale mnoho z nich obsahuje i oficiální stanovisko Ministerstva kultury, a kritické hlasy dalších mnoha subjektů. Precizně formulované výhrady krajských úřadů, kde pracují zkušení pracovníci památkové péče, ale třeba i památkově neutrálního Svazu měst a obcí. Proti řadě tezí rekonstrukce, včetně integrace dotčených orgánů do stavebních úřadů se ostatně vymezila i BIS, kterou nelze rozhodně pokládat za jakoukoli památkovou lobby. Velmi závažné je i její upozornění na korupční potenciál návrhu. Podporu stanovisku ICOMOS ve svých připomínkách vyjádřila i Českomoravská konfederace odborových svazů.

Požadavek je opodstatněný i proto, neboť návrh rekonstrukce není v souladu s našimi zákony a dle připomínek Ministerstva vnitra neodpovídá ani Legislativním pravidlům vlády. Zpracovatelé navíc ignorovali důležitost zakotvení oboru v soustavě mezinárodních úmluv v oboru péče o kulturní

dědictví, které jsou součástí platného právního řádu České republiky. Nelze si dělat iluze, že by se po integraci mohly vůbec využívat obecně respektované standardy a metodické dokumenty o kulturním dědictví, které jsou v zemích s vyspělou památkovou péčí respektovaným referenčním materiálem (Benátská charta, Washingtonská charta, Florentská charta a řada dalších).

Jednání MMR je proto z našeho pohledu zcela nekonsistentní a rozporné a odráží nekompetentnost v otázkách dochovaného nemovitého kulturního dědictví. O přezírání nutnosti docílit kvalitní, funkční výsledek svědčí i kvapnost procesu, absurdně krátké lhůty na projednání, nezastíraný spěch i bagatelizování připomínek. To nesevředly o kvalitní práci, zájmu věc někam posunout, přinést zlepšení stavu. Jedná se o diletantismus a nepříliš zakrývaný atak na demokratické principy naší země.

Zkrátka péče o památkový fond nesmí být integrována do agendy plánovaných stavebních úřadů a ochrana kulturního dědictví musí být řešena s rozmyslem tak, aby tato odbornost měla zajištěnu suverenitu a mohla i nadále garantovat své poslání. Jistě lze uvažovat o nahrazení současného „dvojkolejného“ systému památkové péči efektivnějším řešením a zakotvení účasti veřejnosti, která posílí transparentnost správních řízení a sníží korupční potenciál.

S ohledem k množství zásadních negativních připomínek oficiálních připomínkových míst, ale i dalších institucí, osobností i spolků věříme, že naše zásadní připomínky budou respektovány a záměr zcela přepracován.

K tomuto je naprosto nezbytné, aby zpracování takto závažné právní normy převzal zpracovatel, který je schopen komplexního pohledu a respektu k veřejnému zájmu tak, aby nedošlo k ohrožení kulturně historických hodnot, které jsou jedním z významných pilířů národního bohatství a přirozeným základem naší identity.

Nepřejeme si, abychom se pod praporem pokroku a dokonce i se stejnými hesly vrátili o 50 let zpátky a zdevastovali to z kulturního dědictví, co nestačil minulý režim. Z pozice Národního komitétu ICOMOS, sdružujícího nejvýznamnější osobnosti oboru a usilující v jednotě se světovou odbornou komunitou památkové péče o důstojné začlenění památek do života moderní společnosti – žádáme Vás, kterým záleží na naší zemi – abyste podpořili naše společné úsilí.

Děkuji Vám za pozornost

Prof. Ing. arch. akad. arch. Václav Girsá
prezident ČNK ICOMOS
Český národní komitét Mezinárodní rady památek a sídel

V Praze 18. března 2019